

LA VILA NOVA DE BARCELONA Y LA FAMILIA D'EN RAMÓN LULL EN LA XIII CENTURIA

La Mitra y'l Capítol de la Seu de Barcelona possehien una part de la platja de la ciutat, en los voltants de la iglesia de Santa María del Mar, envers lo Born y'l modern Parch (1). En 20 de febrer de 1210, que aquesta és la verdadera reducció al istil modern de la data *X calendas marcii anno Dominice Incarnacionis MCCIX* que porta'l document reyal, Pere'l Catòlich, desitjant que totes les iglesies de Barcelona tinguessen posició decorosa o sosteniment assegurat, regonegué que era de jurisdicció del Bisbe y Canònica la platja o arenal existent desde'l fondouk situat junt a la iglesia antiga de Santa María del Mar fins al rech comtal envers la mar y desde la Dressana vella també cap a la vora de la mar; declarant lo rey que ho tenfen en franch y lliure alou y que ell respectaria y confirmaria qualsevulla concessió o donació que d'aquell arenal fessin la Mitra y Capítol a altres persones (2). Tal com está redactat lo document ens fa l'efecte de que era confirmació d'una possessió ja existent y anterior a dit sobirà.

Quinze dies després de la concessió reyal, o sia en les nones de març del meteix any 1209, que devèm reduhir a 7 març de 1210 del istil modern, lo Bisbe de Barcelona atorgava ja una concessió a favor de Guillèm Durfort d'una part del esmentat arenal, y en la escriptura ja's diu que aquell pla o arenal lo tenia la Canònica aplicat a les pavordies dels mesos de febrer y agost. La part cedida a cens de tres morabatins d'or anava desde'l fondouk reyal, prop del carrer dit avuy de la Espaseria fins al darrer cantó de la casa d'en Ramón Malla cap a orient y desde la Dressana vella fins a la vora de la mar, concedintla per que hi edificués casés (3).

(1) La primitiva iglesia de Santa Maria ja era de la Canònica de Santa Creu en lo segle XI, donchs en 1018 lo Comte de Barcelona jurà que no pendria a dit Capítol la parroquia de Santa Maria, *que est justa mare*.

(2) Publicat aquest document per S. Sanpere y Miquel en *Topografia antigua de Barcelona, Rodalia de Corbera* (Barcelona, 1890); però sens reduhir la data al istil modern.

(3) Sobre la situació de la Dressana vella y de la primitiva iglesia de Santa Maria vegis la citada obra d'En Sanpere. La propietat de la familia Malla en l'arenal se perllongà fins al segle XIV. Per escriptura de 19 setembre 1365, G. Julià y R. Samer, rectors respectivament dels altars de Santa Maria y Sant Pere de la iglesia de Sant Miquel de Barcelona, y'ls beneficis instituïts per lo difunt Pere Gruny concediren en enfiteusis a Francesch Marquet, ciutadà barceloni: «totas ipsas domos cum tribus portalibus in carraria publica aperientibus et cum tabulis et anvanis et cum orto sive retrocortali eiusdem domibus contiguo et cum arboribus diversorum generum... quas P. de Turri filius B. de Turri carnicerii quondam civis Barchinone habet et possidet in burgo civitatis Barchinone satis prope molendina Andree de Medalla...» En 1378, la Ciutat comprà'l moli d'Andreu de Malla (Vegis l'interessant article d'En Carreras Candi *Les aygues y banys de Barcelona*, publicat en aquest *Boletín*,

En Guillèm Durfort era l'home de confiança del rey En Pere, son conseller y administrador desde'l començament del regnat, segons pot veures en lo nostre *Itinerario del Rey Pedro I de Cataluña, II en Aragón*, publicat en aquest meteix *Boletín*. En 1202 ja consta que a Saragossa passà comptes d'administració ab lo monarca, cosa que repetí a Barcelona en 1207. En 1209 se titulava batlle del rey. No morí fins al any 1217 poch més o menys; estava casat ab Guillelma y foren pares de Pere, Romeu, Guillèm y Guillelma. Aquesta darrera fôu la muller d'En Berenguer de Cervera. Pere y Romeu Durfort van heretar del seu pare certs drets de propietat en lo escorxador de Barcelona y en 1219 los veneren a Pere Gruny. Fôu per reyal carta de 1192 que Alfons I concedí a Guillèm Durfort dues de les cinch parts que corresponíen al rey en lo dit escorxador-carnicería. Es molt possible, en virtut de tot lo dit, que la confirmació per lo rey de la possessió del arenal a la Mitra y Capítol fos dictada expressament tenint ja en compte la concessió d'un troç que anaven a ferne al conseller predilecte del sobirà; y potser a instancia del meteix Durfort, per que romanugués més clar y ferm lo dret del Bisbe y Canònica d'establir a cens l'arenal citat.

La porció establerta a En Dufort constituí segles després la tan anomenada y discutida Rodalia de Corbera, de trista recordació per la nostra Ciutat.

En altra part de la platja o arenal de Llevant sembla que hi tingué propietat un personatge anomenat Berenguer Ramón, qui desde l'any 1131 o abans, era veguer de Barcelona. També abans de 1138 dit personatge había establert un obrador a En Pere Gruny o Grony, situat prop del Castell vell de Barcelona, o sia en la actual Tapinería y Plassa del Angel. En lo citat any 1138, Berenguer Ramón, titulanse *barchinonensis vicarius* cedí al orde del Temple son senyoriu sobre'l referit obrador (1).

En un document d'abril 1221, que havèm donat a conèixer en nostre llibre *Les cases de Templers y Hospitalers en Catalunya* (Barcelona, 1910), un altre Pere Gruny, net del primer, regonegué que possehia per lo Comanador de la Casa del Temple de Palau del Vallès «illum operatorium quod habeo in platea Barchinone, quod operatorium adquisivi P. Grunni quondam avus meis a Berengario Raimundi de Barchinona», afrontant per tramuntana ab l'alou de la Canònica, per llevant ab lo Castell vell, per mitjorn ab lo camí públich qui pas-

volúm II, plana 115, any 1909). Sobre'l *Rech-Condal* de Barcelona ha publicat D. Eduart Moner una noticia històrica feta ab los documents del Arxiu del Reyal Patrimoni, en lo *Diario de Barcelona*, maig de 1903, plana 5937.

(1) Lo meteix Berenguer Ramón, *vicari*, fôu testimoni del acta de 1132 en que Jordà y sos fills prometeren al abat de Sant Cugat del Vallès no causar cap dany en les terres del convent y de la concessió de 1139, atorgada per lo Comte de Barcelona al esmeniat monastir, d'aigua per regar certes terres junt a la ciutat, prop dels molins del Solar.

sava per sota dit castell. En Pere Gruny del any 1221, que és qui va comprar l'escorxador a G. Durfort, morí dexant dos fills, Jaume y Agneta (1), los qui establiren a cens als cónyuges Gaüter de Perelada y Ermeniardis dita porció de platja, en 10 janer 1243, istil modern. Aquesta escriptura no és interessant solament per estudiar la distribució del antich barri de Ribera y la Rodalja de Corbera, sinó encare perquè es hón per primera volta figura'l pare del insigne autor del *Libre de contemplació* y del *Blanquerna* com possehint també una porció de platja o arenal. Es de la tenor següent:

«Sit notum cunctis quod ego Agnes filia quondam Petri Grunni et ego Jacobo Grunni frater eius damus et stabilimus tibi Gaüterio de Peralada et uxori tue Ermeniardi et vestris et progenie ac posteritati vestre ad meliorandum et ad domos et blancheriam et bassiam et *quequid* volueritis faciendum, quoddam arenale quod ex parte orientale est in capite illius tenedonis quam tenemus per Canonicum et per prepositos mensum augusti et februarii, ante pontem de rego, ad litus maris. Quod arenale terminatur est ab oriente in arenno alodio canonice, a meridie in litore maris, ab occidente in tenedone Raimundi Lulli et Bernardi fidelis, parietibus comunibus, a circii in carraria publica que itur ad dictum pontem. Est siquidem certum quod per medium istius tenedonis nostre transit et debet transire carraria publica que ibi maneat in perpetuum *sicuti* ibi est assignata. Iamdictum itaque arenale cum introitibus et exitibus suis pertinentiis vos et vestri et progenies atque posteritas vestra teneatis, habeatis in perpetuum pacifice et quiete. Sub tali vero condicione quod per census inde exeunte tribuatis nobis et nostris a primo festo Natalis Domini ad unum annum et deinde annuatim in eodem feste unum morabatinum bonum in auro curribilem sine engan anfussinum *recte*. Ibi vero non proclamatis vel faciatis vos et vestri alium dominum nisi tantum nos et successores nostros et barchinonensem canonicam et suos prepositos mensium augusti et februarii. Liceatque vobis et vestris post dies XXX. ex quo in nobis et successoribus nostris et in canonica et suis dictis prepositis fatigari *fueritis*, presentem adquisicionem et melioramentum quod ibi feceritis vendere vel inpignorare sive alie-

(1) Jaume Gruny fou després oficial del rey y en 1258 dictà per orde del monarca unes ordinations reglamentant la Ribera en la ciutat. En 1262, Jaume I lo nomenà son procurador per lo plet que sostenia ab Rumón de Cardona; y en 1267, lo meteix monarca li demanà un préstech de tres mil sous, firmanth'l debitori en abril del dit any.

En Pere Gruny, pare d'En Jaume, havia estat també amic del rey y per consell d'ell y del bisbe de Barcelona va aquest confirmar al monastir de Sant Cugat la excepció de satisfer los drets dels litigis ó justicies. Un germà ó nebot d'En Pere, anomenat Guillèm Gruny possehia, en 1258, un forn en esta ciutat. En la llicencia royal (any 1258; se diu: «Dumus licenciam et integram potestatem vobis G. Gruny, civi Barch... construhendi et hedificandi quendam furnum in domibus vestris que sunt in carraria que itur versus mare, sicut confrontatur ex una parte in domibus Jacobo Gerardi et ex alia in carraria publica et ex alia in alio honore tuo». Aquesta familia Gruny donà segurament nom al carrer de Gruny, situat ben prop de la iglesia de Santa Maria del Mar, entre'ls de Mirallers y Argenteria.

nare vestro consilio, salvo *tamen* censu et senioratico nostro et nostrorum et censu et senioratico dicte canonice et dictorum prepositorum. Quem censum canonice nos teneamur solvere sine dampno vestro et *missione*. Pro hac autem donacione et stabilicione recepimus a vobis viginti solidos monete barchinonense valente marchi argenti LXXXVIII. solidos, quos nos concedimus habuisse, renunciantes excepcioni peccunie non numerate. Promittimus etiam vobis quod faciam vos et vestros tenere et habere in pace presentem acquisitionem cum omnibus melioramentis que ibi feceritis. Actum est hoc II. idus januarii anno Domini MCC^o.XL. secundo. Signum Jacobi Grunni. Signum Agnetis prediete nos qui predieta concedimus et firmamus. Testes huius rei sunt B. Correger et B. de Vilaro Iohani. Signum scripta libens ista Petrus confirmo sacrista et prepositus mensis augusti. Signum Petri de Bages notario Barchinone publici. Signum Barchin. archidiaconus procurator mensis februarii firmo.»

Tenim, donchs, dos fets: Primer, que l'arenal adquiret a la primeria del segle XII^è per En Pere Gruny lo vell, estava no solament subjecte a senyoriu y domini enfiteutich del orde del Temple, com a successor del veguer Berenguer Ramón, sinó també de les pavordies de febrer y agost de la Seu, y, per consegüent, que aquest darrer domini y senyoriu ja existien, segons havem indicat, molt abans del decret expedit per lo rey En Pere, en 1210; y según, que En Ramón Lull, segurament lo pare del insigne escriptor, possehia també una porció de platja o arenal, que fou segles després anomenada *lo pla den Lull*, situat hón avuy existeix lo Parch y anteriorment la Ciutadella.

Aquesta escriptura demostra una volta més l'empenta que en aquells temps portava la ciutat a aixamplarse, ab lo progrés de les industries y l'augment de les construccions de tota mena.

Abans de dos anys, desde l'establiment atorgat per los germans Gruny a favor d'En Gauter de Perelada, en 12 desembre de 1244, istil modern, aquest darrer vené la porció del arenal, segons se veu per la següent escriptura:

«Sit omnibus notum quod ego Gauterius de Peralada et uxor mea Ermeniardis vendimus per nos et nostros tibi Ferrario de Villamaiori et tuis et cui velis totum illud arenale cum toto opere a nobis ibi facto quod nos tenemus per Agnetem filiam quondam Petri Grunni et per Iacobum Grunni fratrem eius in ipsa tenedone quam ipsi habent et tenent per barchin. canonicam et prepositos suos mensium scilicet febroarii et augusti in burgo Barchinone ad litus maris. Quod arenale est versus orientem in capite tenedonis dicte Agnetis et Iacobi Grunni ante pontem de rego. Sicut terminatur ab oriente in arenno alodio canonice, a meridie in litore maris, ab occidente in tenedone Raimundi Luli et Bernardi fidelis alodio canonice, de quam parte parietes sunt comunes, a circi in carraria publica que itur ad dictum pontem. Est siquidem certum quod per medium huius arenalis transit e.

debet transire carraria publica. Iamdictum itaque arenale cum toto opere a nobis in eo facto... vendimus tibi... sine ullo nostro nostrorumque retentu... salvo tamen censu et senioratico et fatiga XXX^a. dierum dicte Agneti et Jacobo Grunno fratri suo et dicte canonice et eius prepositis supradictis. Per hac autem vendicione accepimus a te quadringentos solidos monete barchinonense valente marchi argenti LXXXVIII. solidos... In super ego dicta Ermeniardis laudans et approbans predictam vendicionem... promitto quod non veniam contra ratione sponsalicii a dicto marito meo michi facti... Actum est hoc pridie idus decembris anno Domini MCC^o.XL. quarto. Signum Agnetis. Signum Iacobi Grunni fratris eius nos qui predicta confirmamus. Signum Gaunterii de Peralada. Signum Ermeniardis uxoris eius nos qui predicta concedimus. Testes huius rei sunt B. Corrigiarius, A. de Ponte, B. Amati et Quintinus. Ego A. de Gurbo barchin. archidiaconus et prepositus mensis februarii qui hec firmo. Signum Ferrarius de Lauro barchin. sacriste qui hoc firmo per primicherio. Signum P. de Bages notarii publici barchinone.»

De manera que la part de l'arenal establerta per los germans Gruny o Grony a Gauter de Peralada y posteriorment per aquest a En Ferrer de Vilamajor estava situada mes enllà cap a Llevant, de la porció que posseïa En Ramón Lull, probablement envers lo punt hõn actualment hi ha'ls nous *cuartels* o alberchs militars, prop del rech o Bogatell y devant del pont.

Lo cert és que la porció d'arenal d'En Ramón Lull, junta a un altre que tenia En Bernat Fidel, procedia també de la major porció dels Gruny. No sabem si fou'l pare, En Pere Gruny, o sos fills Jaume y Agneta qui establí la dita porció a En Lull, sempre abans de 1243. En 3 març 1246, istil modern, un germà d'En Ramón Lull, anomenat Pere Amat, obrant en representació del primer, que devia trobarse absent de Barcelona, feu un conveni ab En Ferrer de Vilamajor, propietari vehi en la porció del arenal, per resoldre certes questions sobre una paret mitjera. Dit conveni està en los següents termes:

«Sit omnibus notum quod ego Petrus Amat profiteor et recognosco tibi Ferrario de Villamajori quod composuisti mecum nomine fratris mei Raimundi Lul in presencia proborum hominum super ipso pariete constructo inter domos tuas quas tenes per dominam Agnetem filiam quondam Petri Grunni in alodio Canonice ad litus maris et domos quas Raimundus Lul tenet ibi per dictam dominam Agnetem in alodio Canonice in quo pariete ego prohibebam te caricare. Que compositio fuit facta in hunc modum quod dictus paries sit semper comunis et de comuni missione inter domos tuas et domos dicti Raimundi Lul. Vnde promitto tibi quod faciam tibi fieri cartam a dicto Raimundo Lul in qua concedet te habere medietatem in dicto pariete, obligando inde tibi et tuis me et omnia bona mea mobilia et immobilia. Concedens me a te habuisse per hanc compositioem octuaginta solidos barchinenses

valente marcha argenti LXXXVIII solidos, quos me fateor habuisse renunciando excepcioni pecunie non numerate. Dono eciam tibi fideiussores Quintinum et Arnaldum Lul qui mecuni et sine me predicta omnia tibi et tuis compleant et attendant. Quam fideiussionem nos Quintinus et Arnaldus Lul facimus et concedimus utrique nostrum pro toto tibi dicto Ferrario de Villamaiori et tuis super omnibus bonis nostris mobilibus et immobilibus renunciantes quantum ad hec *epistole* divi Adriani et omni iuri pro nobis *faciendi*. Actum est hoc V.º nonas marci anno Domini MCC. XL. quinto. Signum Petri Amat qui hec laudo et firmo. Signum Arnaldi Lul qui hec firmo in manu Jacobi de Portu notarii licet manu propria subscribere consueverim. Testes huius rei sunt Jacobus de Cisterone et P. despielles acolitus. Signum Jacobi de Portu publici barchin. Notarii qui hec scribi fecit et clausit cum litteris emendatis in linea VIII. sic quod dictus Quintinus non firmavit hanc cartam, die et anno prefixis.»

Resulta d'aquesta escriptura que En Ramón Lull ja tenia casa o cases construhides en l'arenal, en 1246; que aquest Ramón devia trobar-se fora de ciutat, donchs era son germà Pere Amat qui en sa representació celebrava la transacció ab un propietari, vehí y finalment, que donava per fiadors dos parents anomenats Quintí y Arnal Lull (1). Ara bé; com se sab que'l pare del insigne escriptor y filosof portava'l nom de Ramón y que anà a la conquesta de Mallorca ab lo rey en Jaume, hón s'establí y feu residencia habitual, és molt probable que sia'l meteix Ramón qui celebrá per mediació de son germà'l conveni sobre la paret mitjera. En tal cas, l'atorgant del conveni, en Pere Amat, era un oncle patern del famós autor del *Blanquerna*.

Poch després d'aquesta concordia entre En Vilamajor y En Lull, l'Agheta Gruny, senyora de les porcions d'arenal dels citats ciutadans, acudia al Bisbe de Barcelona demanant que, per havèrseli perdut la escriptura d'establiment enfitèutich que en les nonas de març de 1209 de la Encarnació (1210 istil modern) havia fet la Mitra a favor d'En Guillèm Durfort, del arenal aplicat a les citades prepositures d'aquesta Seu, li donàs altre copia o li refés la escriptura.

Lo Bisbe accedí a la petició de Na Agneta y li lliurà una reconstitució o testimoni del document perdut, en 10 de les calendes de febrer de 1247 (23 janer 1248 istil modern), dient que li donava tota auctoritat y que confirmava a dita senyora la porció d'arenal que devia sempre tindre sots senyoriu dels pavordes esmentats (2). Se dedueix que ja era mort en Jaume Gruny, germà d'Agneta (3).

(1) En 1274, un Arnau Lull obtingué del rey lletra de remissió y perdó per rahó d'un homicidi. Al meteix temps un Guillèm Lull era conceller de Barcelona.

(2) Aquest document fou presentat en lo plet de la Rodalia de Corbera per lo Marquès d'Ayerbe, però ab copia defectuosa, donchs diu *Agnès filla de Pere Bruni* en lloch d'Agneta Gruny. Reproduit per En Sanpere en *Topografia antigua de Barcelona*.

(3) Un fill o net d'En Jaume, anomenat també Jaume Gruny estava casat ab Sibilla,

En Ferrer de Vilamajor, qui com havèm dit adquirí en 1244 part del arenal de la família Gruny, va subestablirne un troç abans del any 1252 a un tal Ermengol Pinxens. La escriptura que conèxem per tresllat de 1338, te la data evidenment equivocada, donchs posa'l 6 nones octubre 1295, en quin temps ja havien mort dit Ferrer y l'Agnetta Gruny. Ja que entre'ls signants hi figura Arnau de Gurb com arcedià de la Seu de Barcelona, deu ésser anterior a 1252 en que fôu nomenat bisbe de la metexa diòcesis, y per altra part lo notari és Pere de Bages que vivia en la primera meitat del segle XIII. Diu axí: «Sit notum cunctis quod ego Ferrarius de Villa maiori dono et stabillio tibi Ermengaudo Pinxenes et tuis..... quoddam arenale quod est de illa tenedone quam ego teneo per dominam Agnetem filiam quondam Petri Grunni in burgo Barchinone ad litus maris sub dominio et alodio barchinonensis canonice et prepositorum eius mensium scilicet february et augusti. Que arenale terminatum est ab oriente in carraria que est assignata inter hec arenale et inter arenale Berengarii Vitalis quod tenet per barchinonensi canonicam; a meridie in carraria que ibi est assignata; ab occidente in domibus quondam Bernardi Fidelis de qua parte parietes sunt comunes; a circio in carraria publica.» La pensió anyal de cens fixada era d'un morabatí d'or y ademés per entrada rebé 50 sous barcelonins. Entre les firmes hi ha *Signum domine Angelis filie quondam Petri Grunni qui hoc laudo y Ego Arnaldus de Gurbo barchinonensis archidiaconus et prepositus mensis february qui hec firmo, signum Guillelmi Durfortis primixerii barchinonensi et prepositi mensis augusti.*

Després d'aquest establiment transcorren coranta anys sens saber res dels propietaris de l'arenal vehins de la porció de la família d'En Lull.

En Ferrer de Vilamajor atorgà testament en 10 calendes febrer 1290 (23 janer 1291) instituhint marmessors a Pere d'Olzet y Bonanat de Palafrugell, abdós pellers com lo testador; disposà ésser soterrat en la iglesia de Santa Maria del Mar y après afegí: «Item dimito Bernardo filio meo per legitima et hereditate paterna et materna et jure institucionis L.^s solidos; sic quod nichil aliud possit assequi vel habere de bonis meis pro eo qua pluries me deshonestavit et dixit michi verba injuriosa et illicita ac eciam me graviter percussit et ideo ex causis predictis exheredo ipsum de residuo tanquam male meritum.» Instituhí hereues universals ses quatre filles Bonjorn, Avinent, Maria y Sanxa per parts iguals. Lo notari fôu En Bernat Llobet, de Barcelona.

Mori segurament poch temps després d'haver testat, donchs ab data de 8 calendes maig 1292, lo dit fill desheretat, En Bernat de

germana d'En Bonanat de Pera, conseller del rey d'Aragó; Sibilia fôu condemnada en 1337 per adulteri comès ab Pere de Torrelles, en la Torra Baldovina, terme de Santa Coloma de Gramanet, dita avuy Torre Sagarra.

Vilamajor ja atorgà cessió de drets a favor de ses germanes instituídes hereues: «Sit omnibus manifestum quod ego Bernardus de Villamaiori filius Ferrarii de Villamaiori et uxoris eius Rumie olim defunctorum gratis ac spontanea voluntate et ex certa sciencia absolvo per me et meos ac penitus difinio et euacuo vobis Boniorn, Avinent, Marie et Sancie sororibus meis et vestris et quibus volueritis perpetuo omnia jura... racione mee legitime et hereditatis paterne et materne vel aliis modis in illis domibus et suis pertinenciis que fuerunt dicti patris nostri quondam et que tenentur per Bernardum de Scintillis sub dominio et alodio Canonice barchinonensi in suburbio Barchinone prope Regum et in omnibus aliis bonis paternis et maternis... Confitens me a vobis habuisse et recepisse numerando pro huius modi absolucione et difinicionem sex librarum monete barchinonensi de terno...» Devèm observar que aci declaren que'l troç d'arenal lo tenen a cens y senyoriu d'En Bernat de Centelles y no fan menció de la familia Gruny, lo que fa suposar si al morir Agneta Gruny sens fills foren venuts sos bens y drets y si adquiri En Centelles lo senyoriu sobre dit arenal.

Les quatre filles y hereues d'En Ferrer de Vilamajor celebraren la divisió de bens paterns ab escriptura de 18 calendes novembre 1304, hón llegím: «Id circo per nos et omnes nostros venimus ad divisionem perpetuam de totis illis domibus cum operatoriiis que fuerunt predicti patris nostri quondam quas quidem domos cum operatoriiis earum tenemus per Bernardum de Scintillis sub dominio et alodio Canonice Sedis Barchinone et prepositorum suorum... que quidem divisio predictarum domorum... facta est ad provocacionem cuiuslibet nostrum per B. de Liurana et B. de Prato lambardos et P. Jacobi fusterium civis barchinonenses. Recipio namque ego dicta Avinent ad partem meam quandam partem dictarum domorum que est versus orientem cum portale... et cum duobus operatoriiis et cum palacio sive camera que est super dicta duo operatoria et portale earundem domorum et intrata dictis partis mee pretenditur usque ad quandam portellam cuiusdam tavague que est subtus scalam.... prout afrontatur dicta pars mea cum dictis duobus operatoriiis ex una parte in honore Petri Lulli et ex alia parte in carraria ubi aperiuntur dictum portale et ex alia parte in carraria Paschalis Viveti.... Item ego dicta Sancie recipio ad partem meam quandam partem de tenedonibus... sunt duo operatoria que aperiuntur in carraria Paschalis Viveti et in dicta parte mea est quedam porticus; et afrontatur dicta pars mea ex una parte in honore Petri Lulli.... Item ego dicta Maria recipio ad partem meam quandam partem de tenedonibus... cum tribus operatoriiis que aperiuntur in carraria predicti P. Viveti; et afrontatur dicta pars mea ex una parte in honore Petri Lulli.... Item ego dicta Bonjoru recipio ad partem meam quandam partem de tenedonibus... cum tribus eperatoriiis que aperiuntur in carraria vocata del born, in quibus quidem tribus operatoriiis sunt duo operatoria cum una domo intus aliam; prout afron-

tatur dicta pars mea ex una parte in honore Petri Lulli et ex alia parte in tenedone vostre dicte Marie ex qua parte fiat inter me et vos paries comunis ut est superius per vos dictum, et ex alia parte in carraria dicti P. Viveti et ex alia parte in carraria vocata del born ex qua parte faciam et possim facere portale...» Deu observarse que figura com a propietari vehí de la casa den Ferrer de Vilamajor en 1304, un Pere Lull, que no savèm si era un germà del famós escriptor o un cosí. Continuava, donchs, dintre'l segle XIV la familia Lull possehint l'arenal; ab la circumstancia de que en lo revers del pergami que conté aquesta escriptura hi ha una nota ab lletra del segle XVIII que diu: «Feix d'actes que proba desde casí 1218, varis justs possessors del terreno y casa dita ab lo temps *Hostal den Sigalet* en lo Plá den Lull, dins Barcelona hón ara es la esplanada de la Ciutadela, hostel que possehia donya N. Josa en alou y pingue cens de est convent de la Mercé de Gerona». Finalment, fem atenció a que l'arenal dels Gruny y posteriorment dels Vilamajor donava frontis a un carrer que en 1304 ja s' anomenava no de *Bifurni* o dels *Dos forns*, sinó del *Born* y com en un decret reyal del any 1337, sobre construcció de la nova iglesia de Santa María del Mar se diu que's feya en lo carrer de *Bifurnum*, sembla que eren dos carrers diferents lo del *Born* y'l de *Dos forns*.

Una de les germanes Vilamajor, Na Avinent, viuda de Vidal Jaumar atorgà testament a Barcelona en 13 calendes març 1320, (1321 istil modern), disposant ésser soterrada en lo fossar de Santa María del Mar y afegia: «Item dimitto dicte Bonjorn sorori mee decem solidos et unam capam meam de panno nigro cum penna alba. Item dimitto dicte Marie sorori mee unam capam meam moratam et unum cotum meum de panno morato. Item dimitto dicte Sancie sorori mee unum Machalsium meum et unum transverserium... Item dimitto Petri de Vilamaiori fratri meo quinque solidos et Pericono eius filio quinque solidos. Item dimitto Eligsendi que michi servivit in presenti infirmitate mea quinque solidos et unum velum meum de lino... Domos meas quas habeo et posideo in burgo barchinone apud villam novam et omnia alia bona mea mobilia et immobilia... dimitto dictis Bonjorn, Marie et Sancie sororibus meis equis partibus; instituens dictas sorores meas michi heredes universales». Es de notar que la barriada aixamplada desde mitjans del segle XIII en l'arenal de la Canònica rebia en 1321 lo nom de *Vila nova*, que segles després s'anomenà barri de *Ribera*. Emperò, la denominació de *Vila nova*, ja la tenia a la primeria del segle XII. En una escriptura de 1120, de donació d'un hort a la Seu barcelonina, se diu que està «in suburbio Barcinone in territorio ville nove ante ecclesiam Sancte Marie que est iuxta mare».

L'altra germana Vilamajor, Na Bonjorn, viuda de Pere Martí, féu testament en pridie nones janer 1325 (1326 istil modern), disposant també sa sepultura en Santa María del Mar; fa un llegat a sa germana.

Sanxa y institueix hereva a l'altra germana Maria, qui tindrà los obradors y propietat de la seva part del arenal.

Dita Maria, la darrera supervivent de les filles y hereves de Ferrer de Vilamajor, testà en 9 calendes desembre 1345. Es un document extensíssim y comença aixís: «In Dei nomine, ego Maria filia Ferrarii de Villamaiori quondam pelliparii Civis Barchin. et domine Romie quondam...» Vol ésser soterrada en lo cementiri de Santa Maria del Mar, «de quo sum parrochiana»; fa llegats de petites quantitats a diferents convents de Barcelona y de fóra, entre ells al de religioses de Santa Maria de Castellbisbal; y dos quartans d'oli, «lampadi ardenti coram altari capelle Sancti Bartholomei de Canellis site in parrochia Sancti Andree de Palomario»; dexes també a tots los hospitals barcelonins, y després a determinades persones, com: «Item dimito fratri Bernardo de Podio de ordine fratrum heremitarum Sancti Agustini pro quadam tunica viginti solidos; et fratri Dominico Amorosii de eodem ordine pro suis necessitatibus quinque solidos...» També inclou llegats per los seus parents Jaume Boscà, Pere y Bernat de Folgueres. «Item dimito Pericono, Bartholomeo et Bonjorn filiis Petri de Villamaiori quondam pelliparii nutriti qui fait filius Petri de Villamaiori quondam pelliparii sive filii illegitimi dicti patris mei quondam scilicet unicuique eorum viginti solidi amore Dei», Institueix un presbiteriat perpètuu en dita parroquia de Santa Maria, en l'altar que elegiràn sos marmessors, «de illis scilicet in ipsa Ecclesia jam constructis seu etiam construendis, in Capella cuiusquidem altaris mando fieri in tribus locis ipsius capelle signum de Villamaiori, ordinando quod presbiter seu Rector dicti presbiteratus... celebret singulis diebus missam in dicto altari et oret ad dominum Deum pro anima mea», y senyala per aytal fundació la quantitat d'onze mil sous, disposant tot lo relatiu al regiment del patronat. Pagats tots los llegats y fundació expressada, en tots los demés bens institueix hereus universals a Deu, als pobres y a la seva ànima, y atorga facultat complerta als marmessors per vendre o acensar «hospicium meum sive tenedonem domorum, mansionum et operatoriorum cum pertinentiis ipsius quod seu quam ego habeo... in civitate Barchinone prope carrariam Buffurni versus regum et quod seu quam teneo per venerabilem Riembaldum de Corbaria qui hec tenet per preposituras mensium februarii et augusti Canonice barchin. et sub dominio et alodio earundem. Et totum eciam ipsum censuale unius morabatini et totum dominium ac aliud jus que ego habeo... super quodam alio hospicio quod Guillelmus de Reudoriis jure dotis sibi tradite et constitute a domina Sancia uxore sua filia et herede Petri de Calidis quondam et ipsa domina Sancia... tenent inmediate pro me ad dictum annum censum unius morabatini et ego teneo hec per dictum Riembaldum de Corbaria sub dominio et alodio prepositurarum predictarum in dicta civitate subtus et prope dictum hospicium mei

sive tenedonem versus meridie sive Mare quadam carraria mediante, ac eciam omnia alia bona mea».

Surt ací, per primera volta, lo nom de Corbera, abans de la constitució de la tan anomenada rodalia. En 1345, En Riambau de Corbera té cens y senyoriu mitjà sobre l'arenal, que havia estat successivament dels Gruny, Peralada y Vilamajor, y és quasi evident que dits cens y senyoriu son los metexos que tenia en 1292 En Bernat de Centelles, y desde 1243, o abans, En Jaume y Na Agneta Gruny. Probablement, donchs, no tota la superfície de la rodalia de Corbera procehía de la porció dels Durfort (1).

També devèm observar que en aquest document (de 1345) és hón primerament figurà'l nom d'En Roldó entre'ls propietaris de l'arenal. En Guillèm de Reudor o Roldó, marit de Sibília de Caldes, fôu, sens dubte, l'origen del nom del carrer de Roudor del barri de Ribera.

Aquestes son les notes aplegadas en la documentació de la familia Vilamajor, en poder avuy del *Institut d'Estudis Catalans*, que constitueixen una petita contribució al fixament de l'antiga topografia de l'*Ensanche* de Llevant de la ciutat de Barcelona en lo segle XIII, aixample que desde'l segle XI, o potser d'abans, era anomenat la *vila nova*, y del qui, per los segles posteriors, n'ha fet una detinguda descripció'l senyor Sanpere en la citada obra. Les nostres notes venen a confirmar la sospita o conjectura de dit historiògraf de que'l nom d'En Lull, donat a un espay o trog de l'arenal de la *vila nova*, existia ja y tenia aplicació en la XIII^a centuria.

JOAQUÍM MIRET Y SANS

NOTICIAS

En la sesión celebrada el día 19 de noviembre, el señor Botet y Sisó leyó una noticia histórica de dos sepulcros de Condes de Empuries, existentes actualmente en la iglesia de Castelló; en la de 9 de diciembre dió á conocer D. Fernando de Sagarra el contenido de un libro de la bailía real de Vilamajor y Cardedeu, del siglo XIV y presentó varios sellos no conocidos de Pedro el Ceremonioso, Juan I, Fernando de Antequera y Alfonso el Magnánimo; y en la de 28 del propio mes, don Francisco de Bofarull leyó unas noticias inéditas de la aljama judía de

(1) En algún document aportat en lo plet de la *Rodalia de Corbera*, per l'Ayerbe, se diu que Sibília, filla y herena d'En Bernat de Centelles, fôu la muller d'En Romeo de Corbera, y que era la successora d'En Guillèm Durfort en los censos y drets senyorials del arenal. Se cita, además, un conveni celebrat en primer de febrer de 1313 (istil modern), per l'arcedià Huch de Cardona, vicari del bisbe Pons, de Barcelona, y el Capítol, d'una part, y Romeo de Corbera y Sibília de Centelles, conyugues, de l'altra, sobre la forma de repartirse l'import dels lluismes en les enagenacions de cases de l'arenal.